

super fluvium *Teceram*,² altera ---» (*Esp. Sagr.* XLV, 320; Villan., *Vi. Lit.* xiv, 306.7); 887: *Teciro* i 889: *Tezer* en pergamins de Guifre I, citats per Alsius (*Nom.*, 283); 890: «villare *Gardano* qui est vicinus de *Teciro* flumine» (*MarcaH.*, col. 822); 922: «villa Columbarium super flumen *Tether*» (*Esp. Sagr.* XLV, 324); 968: «flumine *Tecer*», com afr. de Susqueda (a les Guilleries) (Monsalv. XI, 214); 978: «*Tezer* --- *Tecer* ---» (Villan., *Vi. Li.* XIII, 257); 996: «kastrom *Torilione* --- de Mer, in ipso puño, ultra flumine *Te-* 10 *cer*, q. dicunt *Cergoso*, Occ. in grado de *Seder* ---» ['Saderra'] (*Dipl. Cat. Vic.*, 505, § 584).

1017, butlla de Benet VIII per a Camprodon, reservant-li: «omnes piscationes aquarum de *Tezer*, de *Septem Casas* usque in *Kalkers*, et de *Rivotorto* in *Mullione* usque in *Tezer*» (*MarcaH.*, col. 1002.22f.); 1019: *Ticer* (Vill., *Vi. Li.* XII, 315); 1245: *T<e>her* (*Esp. Sagr.* XLIV, 271); 1251: «Mon. Camporotundo --- inter dua flumina *Teceris* et *Rivi oblicui*» (Alsius, p. 117).

1285, durant el setge de Girona, un cavaller, amb armadura pesant, ferit per l'enemic, s'aguanta penjat tota una nit, en un pilar del pont romput, al mig del *Teher*, Desclot (ed. Coroleu, 311; *N. Cl.* V, 34.22).

Aquestes mencions reflecteixen l'evolució fonètica normal des de la base etimològica *TECĒRE* passant per *Tezer*, a *Tēder*, a *Teher* i finalment *Ter*; exactament com *PLACERE* > *plāder* > *plær*, *plēr*, o *LICERE* > *le-der* > *lleer* (*lleure*, *allerat*); el so *dz* representat adés 30 com *z*, adés *c*, adés *th* (a. 922).³

Estem, doncs, ben preparats per comprendre que en l'Antiguitat només Plini ens informa bé en anomenar *TICER* el riu que desemboca en aquest sector de la costa (*Nat. Hist.* III, 22) (cf. Holder II, 1840), a identi- 35 ficar certament amb el *Ter*, malgrat les vacil·lacions d'Alsius i Othmer (*BABL* VI, 328); vacil·lacions degudes a la ignorància de la forma antiga de La Muga, que era *SAMBUCA* (amb una variant *Sambroca*, no ben testificada ni situada prou inequívocament), però que 40 certament no té res a veure amb el *Ter*; i la indicació d'un riu «*Ticis*» que Pomponi Mela (II, 84) situa per allà: tampoc no es pot identificar amb el *Ter*, puix que el situa, imprecisament «ad Rhodas», deu ser més 45 aviat el *Tec*, car *Roses* és encara menys apartat de la gola del *Tec*, que de la del *Ter*, de la qual, de més a més, el separen dos accidents de tant d'embaum i tan conspicus com l'ampla extensió del golf de *Roses* i la costa Brava de l'Escala i el Montgó (*Roses* era l'únic port conegut dels navegants en aquest sector de 50 costa).

Aquestes formes *Ticis*, *Ticer*, tinguem en compte que són notacions aproximades d'una vocal indígena que seria més aviat *e* que *i*: aviat es confongueren 55 *ï/e* en llatí vulgar; i tampoc no s'ha fet anàlisi crítica de les lliçons dels mss. de Plini i de Mela, que assegurí bé la lliçió: *Ticer* i no *Tecer*, o bé *Ticis* i no *Tecus* ('*Tec*'). Per a l'etim. podem, doncs, atènyer-nos sense escrúpol a les formes en E.

ETIM. El nom dels tres rius *Ter* (*TECĒR-*), *Tec* (*TECO-*) i *Tet* (*TETI-*) paral·lels i pròxims geogràficament, i no menys en les formes de llurs ètimons, tots tres han de venir de la mateixa o semblant nissaga: l'arxi- arrel indoeuropea *ṛē/ṛē*; el *Ter* i el més veí *Tec*, vindran de la seva variant amplificada, arrel *TEK-* 'rajjar, ser corrent', portada pels sorotaptés; amb *e*: *TĒCUM*, assegurada per tres mss. de Plini, i en la forma derivada *TEKEDON* en el nom del llogaret *Tatzó* (veg. l'art. supra). També probablement seria *TECĒR-*, la forma real de l'ètimon del *Ter*. En aquest, l'arrel proveïda d'un element sufixal *-ĒR-*: variant de la que en el nom de l'altre riu, l'alpino-lígur *Ticinus/Ticenus/Tékivnos* ve proveït de l'element sufixal *-IN-* o *-EN-*.

En efecte, una derivació en *-ĒR-* és ben concebible en llengües indoeuropees: més o menys perfectament és el cas de mots com el gr. *αῦστηρός* 'sever, sobri, continent', *τακερός* 'fundent', *γλυκερός*, *ταληρός*, ll. *sincerus*, *delerus*, avèstic *tačar* 'curs, corrent'.

20 Però en el nom del *Ter* crec que hi hagué acumulació de dos factors: aquesta derivació (sorotàptica o indoeuropea) venia a coincidir amb un mot bo i format, del qual tenim notícia, segons diversos conductes, per antigues inscripcions hispàniques pre-cèltiques (ibèriques o sorotàptiques, mixtes potser): en lletres ibèriques: *Ticēsebos* en el bronze de Luzaga (Schmoll, *Vorkelt. Idg.*, § 14, pp. 22, 38, 33) element repetit com *Ticirsei* (genitiu) en una inscr. de Saguntum (Hübner, *M. L. Ib.* xxv); com explica Schmoll aquí hi ha desinències declinatòries *-os* (o *-bos*): és la desinència indoeur. de datiu plural (cf. *Afecotaticubos* també a Luzaga), i *-ui* (o *-ni*?) de genitiu en el de Saguntum. Sembla, doncs, que es tracta d'un tema comú *Ticēse-* (o *Ticirseb-*?). Bé sembla, però, que aquí tinguem el mateix *TICER-*, que està a la base del nom del *Ter*.

Car aquest nom es repeteix (sense més variants que els aHòtrops *i/e*, *c/g* explicables per la imperfecta equivalència dels fonemes hispànics amb els llatins), en altres inscripcions ibèriques: *nei/tegeru* en el plom d'Ullastret; *ulti/teget(aicase i atgi)tiger* en el plom de Castelló (Mariner Bigorra, *Homen. a Tovar*, 284; Maluquer de Motes, *Epigrafia Latina*, 1968, 54, 129).

55 Si un crític romanista pensa que en aqueixes te- nebres de l'ibèric-o-sorotàptic, tot això li dóna poca llum, no mancarà de raó, si reconeix que tanmateix forma un conjunt impressionant.

Hi ha algun altre cas que sembla portar més lucidesa: *olos/tecer* en un d'aquests ploms (Mariner, p. 297), on tenim ni més ni menys la forma de l'ètimon del nostre riu, *TECER*: em sembla que això significa 'el cap o règul dels *Olost(etani)*', tribu citada allí mateix (cf. el que n'hem vist als arts. *Olost* i *Olor*). 60 Aqueix *TECER/TICER/TEGER* que se'ns va apareixent pertot significaria, doncs, potser 'el capítost, el senyor, el major' de tal, o tal cosa.

Tenim confirmació, per altres bandes, d'aquest significat i d'aquesta paraula. No sols part deçà dels Pi- 60 rineus: el *Tigernus* capítost indígena que lluita amb